

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3046/2017. (III. 20.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság a Kúria Bfv.I.1512/2015/6. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt – az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (4) bekezdése tekintetében – elutasítja.
2. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt egyebekben visszautasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó magánszemély az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján 2016. április 13-án a Gyulai Járásbíróságnak címezve postára adta alkotmányjogi panaszát, amely az Alkotmánybírósághoz 2016. április 27-én érkezett.
- [2] 1.1. Az indítványozóval szemben a Gyulai Járási Ügyészség 2013. június 27-én vádiratot nyújtott be. Az ügyészség a Gyulai Járásbíróság által 2013. november 4-én megtartott első tárgyaláson a bűncselekmény minősítése tekintetében a vádat a jogosulatlan gazdaság előny megszerzésének büntettéről [a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) 288. § (2) bekezdés] az időközben hatálybalépett, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) alapján a költségvetési csalás büntettére [Btk. 396. § (7) bekezdés] módosította.
- [3] Az ügyészség ennek megfelelően az indítványozót a Btk. 396. § (7) bekezdésébe ütköző és aszerint minősülő bűnsegédként elkövetett költségvetési csalás büntettével, továbbá 19 rendbeli, a Btk. 195. §-ába ütköző és aszerint minősülő, folytatólagosan, társtettesként elkövetett kényszerítés büntettével vádolta.
- [4] A Gyulai Járásbíróság 2014. szeptember 30-án kihirdetett 9.B.180/2013/51. számú ítéletével az indítványozót bűnsegédként elkövetett költségvetési csalás büntettében [Btk. 396. § (7) bekezdés], valamint 19 rendbeli folytatólagosan, társtettesként elkövetett kényszerítés büntettében [Btk. 195. §] bűnösnek mondta ki és ezért 1 év börtönbüntetésre ítélte, amelynek végrehajtását 3 év próbaidőre felfüggesztette.
- [5] A Gyulai Törvényszék 9.Bf.31/2015/12. számú, 2015. június 1-jén jogerőre emelkedett ítéletében az elsőfokú ítéletet megváltoztatta és mindhárom vádlott vonatkozásában a 19 rendbeli folytatólagosan, társtettesként elkövetett kényszerítés büntetteként (Btk. 195. §) elbírált cselekményeket kísérletnek minősítette. A másodfokú bíróság az indítványozó börtönbüntetését 4 000 000 Ft pénzbüntetésre enyhítette, amely tekintetében részletfizetést engedélyezett.
- [6] A Kúria az indítványozó felülvizsgálati indítványát 2016. február 2-án kelt Bfv.I.1512/2015/6. számú végzésében elutasította és az elsőfokú, valamint a másodfokú ítéletet hatályában fenntartotta.

- [7] 1.2. Az indítványozó szerint a támadott bírósági határozatok az Alaptörvény Q) cikk (3) bekezdésébe és a XXVIII. cikk (4) bekezdésében rögzített *nullum crimen sine lege* elvébe ütköznek. Az indítványozó az alaptörvényi cikkek megjelölése nélkül hivatkozott a tisztességes eljáráshoz való jogának és a jogbiztonság elvének a sérelmére, amely hivatkozások tartalmilag megfelelnek az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében és a B) cikk (1) bekezdésében foglaltaknak.
- [8] Az indítványozó előadta, hogy a nyomozás során a gyanúsítás közlésekor, továbbá a Gyulai Járási Ügyészség által benyújtott B.2194/2012/10. számú vádiratban a jogosulatlan gazdasági előny megszerzésének büntetével vádolták, amely törvényi tényállást már azelőtt hatályon kívül helyezték, mielőtt a büntetőeljárás a bírósági szakaszba jutott volna. Az eljáró bíróságok ennek következtében az első tárgyaláson bejelentett ügyészi vádmódosítás alapján – az elkövetés idején még hatályban nem lévő – költségvetési csalás büntette miatt állapították meg a bűnösségét. Az indítványozó kifejtette, hogy a hatályos Btk.-nak nincs olyan rendelkezése, amely szerint a jogosulatlan gazdasági előny megszerzése néven szabályozott törvényi tényállás helyébe a költségvetési csalás büntette lép, vagy annak szabályait kell alkalmazni. Ennek következtében az eljáró bíróságok olyan cselekmény miatt ítélték el, amely az elkövetés idején nem létezett, így megsértették a *nullum crimen sine lege* elvét, amelyet a nemzetközi jog is elfogad.
- [9] Az indítványozó álláspontja szerint az ügyészség által módosított vád nem tekinthető törvényesnek, mivel a cselekmény elkövetésének az időpontjában (2008-ban) a költségvetési csalás büntetere vonatkozó törvényi rendelkezés még nem volt hatályban, ugyanakkor a vádiratban foglalt jogosulatlan gazdasági előny megszerzése büntetere vonatkozó törvényi rendelkezések pedig már hatályukat veszítették.
- [10] A jogosulatlan gazdasági előny megszerzése büntetének tényállását 2011. december 31-én hatályon kívül helyezte a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és egyes pénzügyi bűncselekményekkel összefüggő módosításáról szóló 2011. évi LXIII. törvény 2. §-a. A törvény a régi Btk. 310. §-át és alcímét módosította. A költségvetési csalás büntetere vonatkozó rendelkezések 2012. január 1-jén léptek hatályba. A törvényi tényállást a 2013. július 1-jén hatálybalépett Btk. változatlan formában átvette [Btk. 396. § (7) bekezdés]. A Gyulai Járási Ügyészség, 2013. június 27-én nyújtotta be B.2194/2012/10. számú vádiratát, amelyben az indítványozót jogosulatlan gazdasági előny megszerzésének büntetével vádolta. A Gyulai Járási Ügyészség a minősítés tekintetében a 2013. november 4-én megtartott tárgyaláson a vádat módosította, tekintettel a hatályos Btk. rendelkezéseire. Az indítványozó a vádiratban foglalt téves minősítés miatt a büntetőeljárás során többször panaszolta a vád törvényességének a hiányát. Sérelmezte továbbá azt is, hogy a Kúria a felülvizsgálat során hozott végzésének indokolásában a vád és az ítéletek törvényességével ebben a vonatkozásban nem foglalkozott részletesebben.
- [11] Az Alkotmánybíróság az indítványozót hiánypótlásra hívta fel, mivel beadványában többnyire az ügy előzményeit ismertette és nem adott megfelelő indokolást arra vonatkozóan, hogy a támadott bírósági határozatok miért és mennyiben sértik az Alaptörvényben biztosított és az indítványban hivatkozott jogait.
- [12] Az indítványozó alkotmányjogi panaszát 2016. július 13-án – határidőben – kiegészítette. Az indítványkiegészítés az indítványban foglalt indokok megisméltésén túl újabb részleteket tartalmaz a bizonyítási eljárás és a bírói mérlegelés vélt hiányosságairól, amelyek az indítványozó szerint sértik a tisztességes eljáráshoz való jogát, így pl. névtelen levél alapján indult a nyomozás, a nyomozó hatóság a tanúként történő kihallgatása során nyomás alatt tartotta. Az elsőfokú bíróság az indítványozó álláspontja szerint csak a rá nézve terhelő tanúkat hallgatta ki, az ítéletben az egész vezetőségnek a „kollektív bűnösségét” állapította meg, valamint a vezetői utasítással kapcsolatos felelősségét tévesen rögzítette.

II.

- [13] 1. Az Alaptörvénynek az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„Q) cikk (3) Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. [...]”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(4) Senki nem nyilvánítható bűnösnek, és nem sújtható büntetéssel olyan cselekmény miatt, amely az elkövetés idején a magyar jog vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más állam joga szerint nem volt bűncselekmény.”

[14] 2. A régi Btk.-nak az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„Jogosulatlan gazdasági előny megszerzése

288. § (1) Aki

a) a központi költségvetésből, a helyi önkormányzati költségvetésből vagy az elkülönített állami pénzalapokból jogszabály alapján,

b) külföldi állam vagy nemzetközi szervezet által céljelleggel

nyújtott pénzügyi támogatást vagy más gazdasági előnyt úgy szerez meg, hogy evégett valótlan tartalmú nyilatkozatot tesz, avagy valótlan tartalmú, hamis vagy hamisított okiratot használ fel, büntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a céljelleggel nyújtott támogatást a jogcímétől eltérően használ fel, és az ebből eredő visszafizetési kötelezettségének nem tesz eleget, úgyszintén az, aki a pénzügyi támogatás felhasználásával kapcsolatban előírt elszámolási vagy számadási kötelezettség teljesítésekor valótlan tartalmú nyilatkozatot tesz, illetőleg valótlan tartalmú, hamis vagy hamisított okiratot használ fel.”

[15] 3. A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és egyes törvények pénzügyi bűncselekményekkel összefüggő módosításáról 2011. évi LXIII. törvénynek az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„2. § A Btk. 310. §-át megelőző alcíme helyébe a következő alcím, a Btk. 310. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

»Költségvetési csalás

310. § (7) Aki költségvetésből származó pénzeszközökkel kapcsolatban előírt elszámolási, számadási vagy az előírt tájékoztatási kötelezettségének nem vagy hiányosan tesz eleget, valótlan tartalmú nyilatkozatot tesz, vagy valótlan tartalmú, hamis vagy hamisított okiratot használ fel, büntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. «

[...]

10. § [...]

(15) Hatályát veszti

a) a Btk. [...] 288. §-a [...]”

[16] 4. A hatályos Btk.-nak az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„Költségvetési csalás

396. § (7) Aki költségvetésből származó pénzeszközökkel kapcsolatban előírt elszámolási, számadási, vagy az előírt tájékoztatási kötelezettségének nem vagy hiányosan tesz eleget, valótlan tartalmú nyilatkozatot tesz, vagy valótlan tartalmú, hamis vagy hamisított okiratot használ fel, büntettet miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

[...]

(9) E § alkalmazásában

a) költségvetésen az államháztartás alrendszereinek költségvetését – ideértve a társadalombiztosítás pénzügyi alapjainak költségvetését és az elkülönített állami pénzalapokat – [...] kell érteni. [...]”

III.

[17] 1. Az Alkotmánybíróságnak a befogadási eljárás során az Abtv. 56. § (1) bekezdése értelmében először azt kellett megvizsgálnia, hogy az alkotmányjogi panasz eleget tesz-e a befogadhatóság feltételeinek.

[18] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az Abtv. 27. §-ára alapozott alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet benyújtani az ügyben első fokon eljáró bírósághoz címezve. A Kúria Bfv.I.1512/2015/6. számú felülvizsgálati végzését az indítványozó részére 2016. február 15-én kézbesítették. Az indítványozó alkotmányjogi panaszát 2016. április 13-án (az 58. napon), vagyis a rendelkezésére álló

törvényi határidőn belül postára adta az elsőfokú bíróságnak címezve. Az Alkotmánybíróság ennek alapján rögzítette, hogy a panasz határidőben benyújtottnak számít.

- [19] A panasz részben megfelel az Abtv. 52. § (1), illetve (1b) bekezdésében foglalt, az indítványokkal szemben támasztott formai követelményeknek, mivel tartalmazza az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést [az Abtv. 27. §], az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [Q] cikk (3) bekezdés, a XXVIII. cikk (4) bekezdése], a támadott bírósági határozatokat (Gyulai Járásbíróság 9.B.180/2013/51. számú ítélete, a Gyulai Törvényszék 9.Bf.31/2015/12. számú ítélete, valamint a Kúria Bfv.I.1512/2015/6. számú végzése), a kifejezett kérelmet arra nézve, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a felsorolt határozatok alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg azokat.
- [20] Az indítványozó hivatkozott – az alaptörvényi cikk pontos megjelölése nélkül – a jogbiztonságra, amely tartalmazza a B) cikk (1) bekezdésének, valamint az Alaptörvény Q) cikk (3) bekezdés első mondatára [a nemzetközi jog általános elismert szabályainak elfogadása], de ezek tekintetében nem terjesztett elő az alapjogsérelmét alátámasztó, alkotmányjogilag megalapozott indokolást. Az indítvány ezért ezen alaptörvényi rendelkezések vonatkozásában nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pontjában foglaltaknak. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az ilyen indokolás hiánya az indítványi elem érdemi elbírálásának az akadály [pl: 3149/2016. (VII. 22.) AB végzés, Indokolás [27]].
- [21] Az Abtv. 27. § a) pontja értelmében az alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti.
- [22] Az alapul szolgáló büntető ügyben az indítványozó terheltként szerepelt, így a benyújtott indítvány vonatkozásában jogosultnak és értelemszerűen érintettnek is tekinthető.
- [23] Az Abtv. 27. § b) pontjában foglaltak szerint a bírói döntéssel szemben alkotmányjogi panasz akkor terjeszthető elő, ha az indítványozó jogorvoslati lehetőségeit kimerítette vagy a jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az indítványozó az alkotmányjogi panaszt a Kúria Bfv.I.1512/2015/6. számú felülvizsgálati végzésének kézbesítését követően nyújtotta be. Az Alkotmánybíróság ennek alapján megállapította, hogy az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, így az alkotmányjogi panasz megfelel az Abtv. 27. §-ában előírt követelményeknek.
- [24] 2. Az Abtv. 29. §-a alapján az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele, hogy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását [3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]]. A feltételek meglétének vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [25] 2.1. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való jogra alapított indítványi elemet – a váddal összefüggő indítványozói aggályok kivételével – érdemben nem vizsgálta.
- [26] A indítványozó álláspontja szerint a támadott bírósági határozatok megsértették a tisztességes eljáráshoz fűződő jogát [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés]. Ebben a tekintetben a tényállás megállapítása, a bizonyítás, valamint a bírói mérlegelés körébe tartozó körülményeket kifogásolt (pl. a kollektív bűnösség megállapítása, a belátási képességének téves megítélése, a vezetői utasítás megtagadása, a szakképzettség jelentősége).
- [27] Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy a költségvetési csalás büntette kerettényállás, amelyet jelen ügyben az elsőfokú ítélet indokolásában részletesen ismertetett gazdasági és pénzügyi jogszabályok töltöttek meg tartalommal [elsőfokú ítélet 5. és 6. oldal]. Annak a körülménynek a megítélése, hogy az indítványozó magatartása megvalósította-e ezen jogszabályok figyelembe vételével a költségvetési csalás büntettét, nem alkotmányosági, hanem a bírói mérlegelés körébe tartozó kérdés.
- [28] Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben utal arra a számos határozatában rögzített elvre, amely szerint a hatáskörébe csak a büntetőeljárás átfogó, alkotmányos kereteinek a vizsgálata tartozik. Az Abtv. 27. §-ából következően az Alkotmánybíróság tehát nem tekinthető a bírósági szervezetrendszer felülbírálati fórumának, és valójában az alkotmányjogi panasz eljárás keretében – az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogának védelméről keresztül – az Alaptörvény védelmét biztosítja [Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdés]. Következésképpen a bizonyítékok bírói mérlegelésének, és a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírálatára nem rendel-

kezik hatáskörrel {lásd: 3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]; 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [13]}. Nem rendelkezik hatáskörrel az Alkotmánybíróság arra sem, hogy a bíróság felülbírálati jogköréhez tartozó – szakjogi – kérdésekben állást foglaljon [elsőként lásd: 3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [4]; ezt követően megerősítette: 3392/2012. (XII. 30.) AB végzés, Indokolás [6]; 3017/2013. (I. 28.) AB végzés, Indokolás [3]; 3028/2014. (II. 17.) AB végzés, Indokolás [12]; 3098/2014. (IV. 11.) AB végzés, Indokolás [28]}. A rendes bíróságok által elkövetett vélt vagy valós törvénysértések önmagukban nem adhatnak alapot alkotmányjogi panasz előterjesztésére. Ellenkező esetben az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna {lásd: 3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [28]}.

- [29] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésére alapozott ezen indítványrészét az Abtv. 64. § d) pontja alapján visszautasította.
- [30] 2.2. Az Abtv. 29. §-a alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az indítvány alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést nem vet fel. Az előadó alkotmánybíró ennek megfelelően a panasz befogadásáról szóló döntés helyett – az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alapján – a panasz egy részének érdemi elbírálását tartalmazó határozat-tervezetet terjesztett elő, amely a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kérdését vizsgálja meg.

IV.

- [31] Az indítvány az alábbiak szerint nem megalapozott.
- [32] 1. Az indítványozó szerint a támadott bírósági határozatok az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésében foglalt *nullum crimen sine lege* elv megsértése következtében alaptörvény-ellenesek.
- [33] Az indítványozót a vádiratban a jogosulatlan gazdasági előny megszerzése büntetének elkövetésével vádolták, de ez a törvényi tényállás a vádirat benyújtásának időpontjában már nem volt hatályban. A téves vádirati minősítést a Gyulai Járási Ügyészség a 2013. november 4-én tartott tárgyaláson módosította.
- [34] Az ügyészség a hatályos Btk. alapján a költségvetési csalás büntette [Btk. 396. § (7) bekezdés] elkövetésével vádolta az indítványozót, és az eljáró bíróságok az indítványozó bűnösségét ennek a bűncselekménynek az elkövetésében állították meg. Az indítványozó szerint az ügyészi vádmódosítás és bűnösségének a megállapítása azért sérti a *nullum crimen sine lege* elvét, mert a Btk. 396. § (7) bekezdésében rögzített költségvetési csalás büntette a cselekmény elkövetésének idején – 2008-ban – még nem volt hatályban és nem tekinthető az akkor hatályos jogosulatlan gazdasági előny megszerzése büntette helyébe lépő törvényi tényállásnak.
- [35] Az indítványozó a *nullum crimen sine lege* elv sérelmére az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló büntetőeljárásban is több esetben hivatkozott. A Kúria felülvizsgálati végzésében részletesen indokolta, hogy az erre vonatkozó védői érvelés miért téves [lásd a támadott végzés 9. oldal második bekezdését].
- [36] Az Alkotmánybíróság korábbi határozatában rögzítette, hogy a *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* elveket megfogalmazó alkotmányos szabály a jogállamok egyik legnagyobb múltra visszatekintő garanciáját jeleníti meg: az állami büntetőhatalom gyakorlásának korlátját és gyakorolhatóságát övező feltételek előre megismerhetőségének követelményét. Ebből az is következik, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdéséből fakadó követelmények, így a visszaható hatályú büntetőjogi jogalkotás és a jogalkalmazás tilalmának védelmi körébe tartozik a büntetőjog valamennyi olyan szabálya, amely az egyéni büntetőjogi felelősség megállapítása szempontjából jelentős. A *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* elvek által nyújtott védelem tehát nem szűkíthető le a büntetőjog különös részi törvényi tényállási elemeire és az abban foglalt büntetési tételekre, hanem felöleli a büntetőjogi felelősségre vonás valamennyi releváns szabályát [lásd például: 35/1999. (XI. 26.) AB határozat, ABH 1999, 310, 316.]. Így az alkotmányos jog által garantált védelem kiterjed a büntetőség, a büntetés kiszabás és ezen kívül valamennyi olyan büntetőjogi szabályra, amely a büntetőjog alkalmazása során az egyén alkotmányos szabadságjogait érinti [16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [33]].
- [37] A *nullum crimen sine lege* jogelvből adódik a büntető tényállások határozott megfogalmazásának a kötelezettsége a törvényhozó számára [3037/2014. (III. 13.) AB határozat, Indokolás [33]]. Az Alkotmánybíróság ezért áttekintette azt, hogy a jogosulatlan gazdasági előny megszerzése és a költségvetési csalás büntette az alkotmányjogi panasszal érintett törvényi tényállási rész szövege tekintetében a releváns időszakban hogyan változott.

- [38] A régi Btk. 288. §-át (jogosulatlan gazdasági előny megszerzése) a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és egyes pénzügyi bűncselekményekkel összefüggő módosításáról szóló 2011. évi LXIII. törvény 10. § (15) bekezdésének a) pontja 2011. december 31-ével hatályon kívül helyezte.
- [39] A 2011. évi LXIII. törvény 2. §-a a régi Btk. 310. §-ának és alcímének módosításával 2012. január 1-jén bevezette a költségvetési csalás bűncselekményét. A 2011. évi LXIII. törvény indokolása szerint „[a] tényállás (7) bekezdése a hatályos Btk. 288. § (2) bekezdés második fordulata szerinti elszámolási vagy számadási [...] kötelezettséggel kapcsolatos elkövetési magatartásokat rendeli büntetni” [2011. évi LXIII. törvény 2. §-ához fűzött indokolás utolsó előtti bekezdés].
- [40] A hatályos Btk. a költségvetési csalás tényállásának ezt a bekezdését azonos szöveggel rögzíti, azzal az eltéréssel, hogy a bűncselekmény büntetési tételének felső határát öt év szabadságvesztésről három év szabadságvesztésre csökkentette [Btk. 396. § (7) bekezdés]. A Btk.-hoz fűzött indokolás tartalmazza, hogy „[a] költségvetési csalás tényállásának megalkotásakor a 2011. évi LXIII. törvény az alábbi bűncselekményeket vonta össze: [...] jogosulatlan gazdasági előny megszerzése [...], illetve a csalás minden olyan esete, amely a költségvetés sérelmével jár” [a Btk. 396. §-hoz fűzött indokolás első bekezdés].
- [41] A régi Btk., a 2011. évi LXIII. törvény, valamint a hatályos Btk. szövegéből és a törvények indokolásából egyértelműen megállapítható, hogy az alapul szolgáló büntetőeljárásban elbírált cselekménynek az elkövetése és az elbírálása idején a törvényhozó ugyanazt az elkövetési magatartást egyaránt bűncselekménynek nyilvánította, és kizárólag a törvényi tényállás elnevezése, illetve a Btk. rendszerében elfoglalt helye változott. A költségvetési csalás büntetési tétele öt év szabadságvesztésről [2011. évi LXIII. törvény 2. §-ával módosított régi Btk. 310. § (7) bekezdés] három év szabadságvesztésre [hatályos Btk. 396. § (7) bekezdés] módosult és az indítványozó által elkövetett cselekmény elkövetése miatt az ügyészség ezt a rövidebb tartamú szabadságvesztéssel fenyegetett – a törvényi tényállásba foglalt – bűncselekmény elkövetése miatt módosította a vád jogi minősítését. A bíróságok pedig ezen – rövidebb tartamú szabadságvesztéssel fenyegetett – bűncselekmény elkövetése miatt állapították meg a halmazat részeként, a vádlott büntetőjogi felelősségét.
- [42] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint mindezekből kitűnik, hogy a visszaható hatályú jogalkotás tilalmának sérelme nem merülhet fel, hiszen az indítványozó magatartása az elkövetésétől kezdve a büntetőeljárás végéig a büntető törvénykönyvben szabályozott büntetendő cselekménynek minősült, és a hatályos törvény azt enyhébben rendeli büntetni. Másrészt a régi Btk.-ban és a hatályos Btk. 2. §-ban megfogalmazott elvet érvényesítette az ügyészség és a bíróság is. Ennek az elvnek alapján „[a] bűncselekményt az elkövetése idején hatályban levő törvény szerint kell elbírálni. Ha a cselekmény elbírálásakor hatályban levő új büntető törvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új törvényt kell alkalmazni; egyébként az új büntető törvénynek nincs visszaható ereje” (Btk. 2. §). A *nullum crimen sine lege* elve tehát nem sérült.
- [43] 2. Az indítványozó álláspontja szerint az ügyészség által módosított vád nem volt törvényes, mert a vádiratban tévesen vádolták a már hatályban nem lévő jogosulatlan előny megszerzésének büntetével. Az indítványozó szerint az ügyészi vádmódosítás továbbá azért sem volt törvényes, mert a cselekmény elkövetése idején a költségvetési csalás büntette még nem volt hatályban. Ennek következtében a tisztességes eljáráshoz való joga [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés] is sérelmet szenvedett.
- [44] A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) szerint, ha az ügyész – a vád tárgyává tett és azzal összefüggő tények tekintetében – úgy látja, hogy a vádlott más bűncselekményben bűnös, vagy más bűncselekményben is bűnös, mint amely miatt ellene vádat emelt, akkor a vádat módosíthatja. Az ügyész a vádat megváltoztathatja, illetőleg kiterjesztheti, vagy a vádirat kiegészítése végett a tárgyalás elnapolását indítványozhatja addig, amíg az elsőfokú bíróság a határozat meghozatala céljából tanácsülésre vissza nem vonul [Be. 310. § (1) bekezdés]. A következetes bírói gyakorlat szerint a vád módosítása tekintetében a tettazonosság elve érvényesül. Az ügyész vádmódosításának a vád törvényességére ennek következtében nincs kihatása, mivel a bíróság nem az ügyész jogi minősítéséhez, hanem a vádirat tényállásához van kötve, azt köteles kimeríteni, de azon túl nem terjeszkedhet [BH2011. 189., EBH2013. B.10.].
- [45] Az Alkotmánybíróság korábbi határozatában rögzítette, hogy a büntetőeljárásban az ügyész vádmódosítási (megváltoztatási, avagy kiterjesztési) jogosultságához alkotmányos aggály nem fér. A Be. ugyanis kizárólag az eredeti vádban eleve szereplő tényekkel összefüggő tényeket engedi a vád megváltoztatása, kiterjesztése körébe vonni, azaz az ügyész vádmódosítási jogosítványát a törvény szigorúan korlátozza. A Be. garanciális szabálya kifejezetten a tisztességes eljáráshoz való alapjog érvényesülését szolgálja, mivel nem teszi lehetővé a vád-

hatóság számára az eljárás nyomozati és vádelőkészítési szakaszában feltárt adatokon és körülményeken túli, azaz az eljárás tárgyát képező bűncselekménnyel össze nem függő (térben, időben és tárgyban eltérő), tehát merőben más (új) tények miatti vádkiterjesztést {3376/2012. (XII. 15.) AB határozat, Indokolás [22]–[23], 3242/2012. (IX. 28.) AB határozat, Indokolás [18]–[19]}.

- [46] Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló büntető ügyben a vádnak a jogi minősítés tekintetében történő módosítása mindezekre tekintettel nem sérthette az indítványozó tisztességes eljáráshoz való jogát.
- [47] Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése, valamint a XXVIII. cikk (4) bekezdése tekintetében elutasította.

Budapest, 2017. március 7.

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/824/2016.

